

Oud-Turnhout, Fluxys tracé Weelde-Oud-Turnhout

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem

Inhoud

Inhoud	3
<i>Colofon</i>.....	4
Administratieve fiche.....	5
1 Inleiding: Context en vraagstelling	7
2 Methode	9
3 Resultaten.....	9
3.1 <i>Profielopbouw</i>	9
3.2 <i>Archeologie</i>	11
4 Discussie en aanbeveling	12
5 Literatuur	12
Bijlage 1: Inventaris van de foto's	13

Archeologische prospectie met ingreep in de bodem

Vergunningsnummer: 2015/359

Naam site: Oud-Turnhout, Lage Mierdse weg

Colofon

EPA Rapport 53 conceptversie september 2015

Auteurs Bart Vanmontfort

© KU Leuven, Eenheid Prehistorische Archeologie

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Administratieve fiche

Opdrachtgever	Condor Archaeological Research bvba Postbus 55 2200 Herentals
Uitvoerder	KU Leuven Eenheid Prehistorische Archeologie Celestijnenlaan 200E bus 2409 3001 Heverlee
Projectleiding	Bart Vanmontfort
Veldwerkleiding	Bart Vanmontfort
Projectcode	1502.3
Naam vindplaats	Oud-Turnhout Lage Mierdse weg
Provincie	Antwerpen
Gemeente	Oud-Turnhout
Deelgemeente	Oud-Turnhout
Plaats/Toponiem	Lage Mierdse weg
Kadastrale gegevens	Oud-Turnhout, Afdeling 1, Sectie E, 289b2, 281f
Start veldwerk	3 september 2015
Einde veldwerk	3 september 2015
Beheer en opslag data en documentatie	KU Leuven Eenheid Prehistorische Archeologie Celestijnenlaan 200E bus 2409 3001 Heverlee
Beheer en opslag vondsten en stalen	KU Leuven Eenheid Prehistorische Archeologie Celestijnenlaan 200E bus 2409 3001 Heverlee
Omschrijving onderzoeksopdracht	
Archeologische verwachtingen	Aanwezigheid van vondstenconcentraties uit de steentijd
Wetenschappelijke vraagstelling	Zijn de in de eerdere prospectie aangetroffen artefacten deel van een goed bewaarde vindplaats uit de steentijd (mesolithicum)? Dient verder onderzoek door middel van een archeologische opgraving te worden uitgevoerd?
Motivatie onderzoek	Vervanging Dorsales gasleiding (traject Weelde – Oud-Turnhout)

1 Inleiding: Context en vraagstelling

Naar aanleiding van de vervanging van de gasleidingen op het Dorsales traject tussen Weelde en Oud-Turnhout, wordt door Condor Archaeological Research een bureauonderzoek en een booronderzoek uitgevoerd (De Nutte & Houbrechts 2014, Deville & Houbrechts 2013).

Het booronderzoek omvatte de uitvoering van archeologische boringen op geselecteerde zones, waar goed bewaarde sites uit de steentijd verwacht kunnen worden. Slechts op een enkele locatie werden ook daadwerkelijk artefacten opgeboord. Op deze locatie, boring 175 in zone B12, werd een chip/distaal microkling fragment uit Wommersom aangetroffen. Van de vier extra boringen die rondom boring 175 werden geplaatst, bevatte slechts een enkele boring en tweede artefact in Wommersom. In de andere boringen werden geen artefacten aangetroffen. De observaties van de bodemopbouw op basis van de boorgegevens wijst op een goede bodembewaring. Bovenop de goed bewaarde Podzol bodem werd een tweede uitlogingshorizont geobserveerd. De Nutte en Houbrechts (2014) stellen drie hypothesen voor om deze bovenste E-horizont te verklaren: (1) een 'omzetting' (verploeging?) van het bovenste deel van de E-horizont en Ah horizont, (2) een pakket (historisch) stuifzand waarin opnieuw een Podzol is ontwikkeld en (3) een paleobodem.

Op basis van deze observaties werd een vervolgonderzoek aanbevolen. De aanbeveling omvatte het uitvoeren van een proefputtenonderzoek in een 5 tot 10 m grid rondom boring 175 in een zone van in totaal c. 200 m². De te beantwoorden vragen hebben betrekking op de vraag naar de stratigrafische positie van de in de eerdere prospectie aangetroffen artefacten. Zijn deze deel van een goed bewaarde vindplaats uit de steentijd (mesolithicum)? En dient deze vindplaats het onderwerp te vormen van verder onderzoek door middel van een archeologische opgraving?

Het proefputtenonderzoek werd toevertrouwd aan de Eenheid Prehistorische Archeologie van de KU Leuven en vormt het onderwerp van voorliggend verslag. Het maakt deel uit van de prospectie met ingreep in de bodem die op de rest van het traject wordt uitgevoerd door Condor Archaeological Research bvba en dit verslag wordt dan ook voorzien als onderdeel van het ruimere rapport van Condor. De onderdelen met betrekking tot het bureauonderzoek, met uitwerking van aspecten zoals archeologische en landschappelijke context, zijn dan ook tot een minimum beperkt.

2 Methode

Vooraleer van start te gaan met het graven van een reeks proefputten in een 10 of 5 meter grid, werd een enkele proefput gegraven ter hoogte van boring 175. Het doel van deze proefput was om klaarheid te scheppen in de bodemopbouw en de juiste stratigrafische positie van de aangetroffen artefacten te identificeren. Daarnaast kon op basis van deze proefput de densiteit van het materiaal en de datering ervan op basis van (meer) diagnostisch materiaal beter worden ingeschat. Op basis van de resultaten kon dan een verder voorstel worden geformuleerd om de vindplaats verder te karakteriseren door middel van bijkomende boringen en/of proefputten.

De proefput is 1 m² groot. De orientatie ervan is niet afgestemd op het grid van boringen dat door Condor werd uitgevoerd. Bij het graven van de proefput werd alle grond droog uitgezeefd op een zeef met een maaswijdte van 5 mm. Driekwart werd gezeefd per bodemhorizont, het resterend kwart werd gezeefd in spits van 10 cm. De locatie van de proefput werd geregistreerd met een GNSS systeem met digitale correctie via Flepos.

Uiteindelijk bleek de ene proefput, gegraven tot een diepte van c. 150 cm, voldoende om een antwoord te bieden op de onderzoeksvragen.

3 Resultaten

3.1 Profielopbouw

De profielen van de proefput bevestigen de dubbele opbouw die ook door De Nutte en Houbrechts (2014) werd vastgesteld.

Het westprofiel werd in detail beschreven. De onderste witte horizont bevindt zich op een diepte van c. 80 cm en correspondeert met de onderkant van de E-horizont van de onverstoorde holocene humus-ijzer Podzol bodem. Het pakket erboven is gevormd door verplaatst sediment dat afkomstig is van A-, E- en B-horizonten van dezelfde bodem. Het voorkomen van betrekkelijk scherp begrensde fragmenten en pakketten van deze horizonten bevestigt de betrekkelijk jonge ouderdom en antropogene aard van deze verstoring. Aldus sluit dit het beste aan bij de eerste door De Nutte en Houbrechts (2014) geformuleerde hypothese (zie hoger). Het aanwezig zijn van fragmenten B-horizont wijst erop dat dit pakket niet afkomstig is van een lokaal 'omzetten' van de bovenkant van de bodem, maar afkomstig is van een nabijgelegen, intussen sterker verstoorde locatie.

Profielbeschrijving westprofiel:

1. 0-15 cm, strooisellaag: donker bruin (sterk humeus) organisch materiaal in verschillende staat van decompositie. Scherpe ondergrens naar
2. 15-80 cm, verstoring: donker grijs medium zand, sterk gevlekt met donkere bruine en witte vlekken (restanten van een E- en B-horizont), betrekkelijk veel wortels en bioturbatie (crotovina's). Scherpe ondergrens naar

3. 80-88 cm, E-horizont: witgrijs homogeen zand. Golvende, graduele ondergrens naar
4. 88-102 cm: Bh-horizont: donker bruinzwart, sterk humeus en compact zand, goed doorworteld. Diffuse ondergrens naar
5. 102-114 cm: Bir-horizont: donker oranjebruin zand met enkele humusbandjes (dopleriet). Diffuse ondergrens naar
6. 114-155 cm: BC-horizont: donker beigebruin zand met enkele humusbandjes (dopleriet) en een lichte beworteling. Basis profiel

Figuur 1. Westprofiel van proefput 1.

Het oostprofiel vertoont een gelijkaardige opbouw. De onverstoorde E-horizont van de Podzol bodem is hier iets dikker, ten gevolge van de aanwezigheid van een oude wortel of graafgang (Figuur 2).

Figuur 2. Oostprofiel van proefput 1.

3.2 Archeologie

In totaal werden zeven artefacten aangetroffen, verspreid over de vier kwart m² die zijn opgegraven. Alle artefacten zijn geproduceerd in Wommersom kwartsiet. Het betreft voornamelijk chips en twee fragmenten van een microkling. Deze sluiten aan bij de vondsten uit het voorafgaande booronderzoek.

De vondsten zijn betrekkelijk goed verspreid over de 4 kwart m² van de proefput: 1 artefact werd aangetroffen in het zuidoostelijke kwart, de overige drie kwarten leverden telkens 2 artefacten op.

Met een enkele uitzondering werden alle artefacten aangetroffen in het bovenste, opgehoogde pakket. In het noordoostelijke kwart, dat per spit van 10 cm werd geregistreerd, bevonden beide artefacten zich op een diepte van 40 tot 50 cm. De ene uitzondering betreft een chip die is aangetroffen in de top van de onverstoorde E-horizont van de Podzol bodem. Doordat geen verdere vondsten werden aangetroffen in de

onverstoorde horizonten van deze bodem kunnen we vermoeden dat deze chip in feite afkomstig is van de basis van de bovenliggende verstoring.

Tabel 1. Inventaris van de vondsten. De oost- en noordcoördinaten zijn die van het lokale grid.

inventarisnr.	werkput	vak	oost	noord	SE	diepte	aantal	beschrijving	grondstof
1	1	3	50	50	2		1	microkling fragment	Wommersom
2	1	4	50,5	50	2		1	chip	Wommersom
3	1	1	50	50,5	2		2	chip	Wommersom
4	1	2	50,5	50,5	2	40-50cm	2	chip & microkling fragment	Wommersom
5	1	3	50	50	3		1	chip	Wommersom

4 Discussie en aanbeveling

Gezien de dikte van het verstoord pakket, kan ze begrepen worden als een ophoging van het terrein eerder dan een locale verstoring. Wellicht houdt ze verband met de aanleg van de oorspronkelijke Dorsales gasleiding die zich op een tiental meter naar het westen bevindt.

De aanwezigheid van de concentratie artefacten in de verstoring wijst erop dat er archeologische sites van steentijd occupatie in de onmiddellijke omgeving bewaard zijn gebleven. Dit past goed bij de landschappelijke situatie, aan de rand van een natuurlijke natte depressie. Tegelijkertijd kan besloten worden dat de in de prospectie aangetroffen artefacten niet afkomstig zijn van de betrekkelijk goed bewaarde Podzol bodem. Wellicht komen ze uit de zone net ten westen hiervan en is de site waaruit ze afkomstig zijn vergraven bij de aanleg van de oorspronkelijke gasleiding. Door het ontbreken van artefacten in de onderliggende natuurlijke bodem, en de verdere afwezigheid van vondsten in de overige archeologische boringen die door Condor werden geplaatst, moeten we ervan uit gaan dat er geen goed bewaarde steentijd vindplaatsen aanwezig zijn ter hoogte van boring 175. De kans op het aantreffen van steentijd vindplaatsen ten oosten van deze zone, buiten het Fluxys traject is erg groot.

Er zijn geen aanwijzingen aangetroffen die aanleiding geven tot verder archeologisch onderzoek in deze zone.

5 Literatuur

De Nutte, G. & S. Houbrechts. 2014. Fluxys Dorsales Weelde - Oud-Turnhout (gem. Ravels en Oud-Turnhout). Verkennend en karterend booronderzoek. Condor rapporten 168.

Deville, T. & S. Houbrechts. 2013. Fluxys Dorsales Weelde - Oud-Turnhout (gem. Ravels en Oud-Turnhout). Bureauonderzoek. Condor rapporten 138.

Bijlage 1: Inventaris van de foto's

Foto ID	Type	Fotograaf	Richting	Datum	Put	Profiel	Opmerking
OTD F 01	Situering	BV	N/NW	3/09/2015	1		
OTD F 02	Situering	BV	N/NW	3/09/2015	1		
OTD F 03	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	fotobord westprofiel put 1
OTD F 04	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	strooisellaag & verstoring
OTD F 05	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	strooisellaag, verstoring, E & B-horizont
OTD F 06	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring, E & B-horizont
OTD F 07	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring, E, B & BC-horizont
OTD F 08	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring, E, B & BC-horizont
OTD F 09	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	E, B & BC-horizont
OTD F 10	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring, E, B & BC-horizont
OTD F 11	Profielfoto detail	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring, E, B & BC-horizont
OTD F 12	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	fotobord oostprofiel put 1
OTD F 13	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	strooisellaag & verstoring
OTD F 14	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	strooisellaag, verstoring, E & B-horizont
OTD F 15	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	verstoring, E & B-horizont
OTD F 16	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	verstoring, E & B-horizont
OTD F 17	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	E, B & BC-horizont
OTD F 18	Profielfoto detail	BV	O	3/09/2015	1	2	E, B & BC-horizont
OTD F 19	Profielfoto	BV	O	3/09/2015	1	2	verstoring tot basis profiel
OTD F 20	Profielfoto	BV	O	3/09/2015	1	2	verstoring tot basis profiel
OTD F 21	Profielfoto	BV	W	3/09/2015	1	1	verstoring tot basis profiel
OTD F 22	Profielfoto	BV	O	3/09/2015	1	2	
OTD F 23	Profielfoto	BV	O	3/09/2015	1	2	
OTD F 24	Profielfoto	BV	O	3/09/2015	1	2	
OTD F 25	Profielfoto	BV	W	3/09/2015	1	1	
OTD F 26	Profielfoto	BV	W	3/09/2015	1	1	
OTD F 27	Profielfoto	BV	W	3/09/2015	1	1	

EENHEID PREHISTORISCHE ARCHEOLOGIE
Celestijnenlaan 200E bus 2409
3001 HEVERLEE, België
tel. + 32 16 32 64 58
fax + 32 16 32 29 80
prehistorische.archeologie@ees.kuleuven.be
www.kuleuven.be

LID VAN **ASSOCIATIE
KU LEUVEN**